

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De afzenders van het regioadvies voor Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden:
de gemeenten Achtkarspelen, Ameland, Dantumadiel, Groningen, Het Hogeland, Noardeast-Fryslân, Schiermonnikoog, Tytsjerksteradiel en Westerkwartier, wetterskip Fryslân, waterschap Noorderzijlvest en de provincies Fryslân en Groningen

Datum 14 januari 2021
Betreft Keuze voorkeursalternatief Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden

Geacht college/Geacht dagelijks bestuur,

Begin oktober heb ik het advies van de regio voor het voorkeurs tracé voor de netaansluiting van het windpark Ten noorden van de Waddeneilanden (hierna: TNW), waaraan u heeft bijgedragen, ontvangen. Graag wil ik u bedanken voor het integrale regioadvies, dat het resultaat is van een goede en constructieve regionale samenwerking. Ik waardeer het open en transparante proces dat u daarbij betracht heeft. Uw advies is een goed onderbouwde keuze, waarbij u de verschillende belangen heeft afgewogen en de lokale impact van het project heeft mee laten wegen. Ik wil u laten weten dat ik een voorkeursalternatief heb gekozen in lijn met uw advies: Eemshaven west.

In deze brief zal ik het gekozen voorkeursalternatief kort toelichten, reageren op de aandachtspunten en randvoorwaarden uit het regioadvies en zal ik ingaan op het vervolgproces. Deze brief is verzonden aan de betrokken gemeenten, provincies Fryslân en Groningen, Wetterskip Fryslân en waterschap Noorderzijlvest, met een afschrift aan de betrokken directies van Rijkswaterstaat en TenneT. De stukken genoemd in deze brief zijn te vinden op de website <https://www.rvo.nl/ten-noorden-van-de-waddeneilanden>.

Voorkeursalternatief en voorbereidingsbesluit

Ik heb op basis van de informatie in de integrale effectenanalyse (IEA), uw advies, de reacties uit de omgeving en het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage voor de netaansluiting Ten noorden van de Waddeneilanden (TNW) gekozen voor het tracé Eemshaven west. Hierbij lopen de kabels door de Noordzee via de oostelijke punt van Schiermonnikoog door de Waddenzee en gaan zij vervolgens aan land, waarna het tracé parallel aan de kust oostelijk naar de Eemshaven loopt. Dit voorkeursalternatief (VKA) raakt de gemeenten Schiermonnikoog en Het Hogeland. Eemshaven is een logisch aansluitpunt voor de kabels van windparken op zee: het is nu al een energieknooppunt en overheid en bedrijfsleven willen de energie van TNW gebruiken om hun duurzaamheidsambities verder in te vullen. Het tracé gaat door dunbevolkt gebied en is ten opzichte van een aantal andere tracés technisch minder complex. Het tracé is qua kosten een middenmoter. Dit tracé gaat ruim 35 kilometer door hoogwaardige agrarische gronden.

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

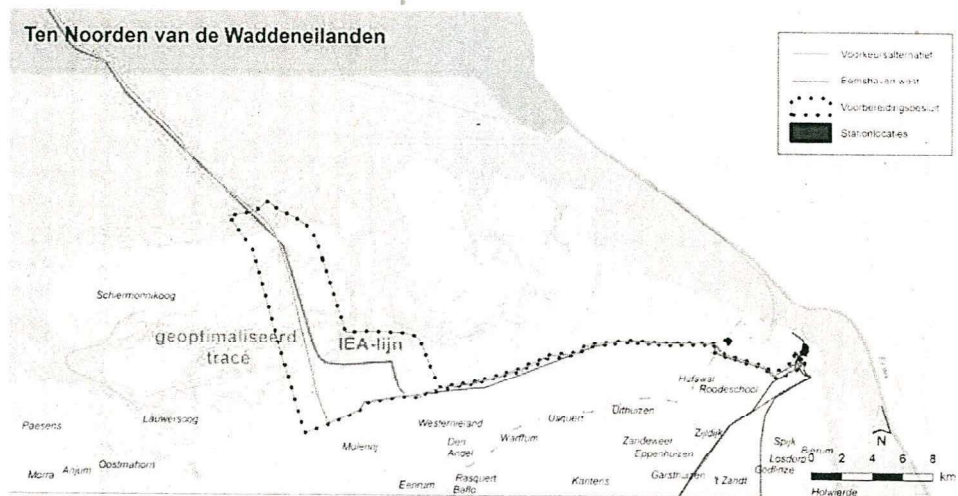
T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Ons kenmerk
DGKE / 20276802

Het risico van verzilting is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Ik geef TenneT mee om in MER fase 2 ook te kijken naar andere agrarische waarden die voor landbouw van belang zijn. Om goede voeling met de regio te krijgen zal hiervoor een werkgroep landbouw worden opgericht en betrokken worden. In deze werkgroep zullen - naast de lokale en regionale overheden - vertegenwoordigers van de agrarische grondeigenaren en LTO plaatsnemen. Bij mijn toelichting op randvoorwaarde 5 verderop in de brief ga ik daarop verder in. Ook het doorkruisen van de Natura 2000 gebieden Noordzeekustzone, het Nationaal Park Schiermonnikoog en het Natura 2000-gebied de Waddenzee, een Unesco werelderfgoed, vereist een nauwkeurige inpassing. Ik ga in de alinea 'impact op natuur' hier verder op in.

Ten aanzien van het transformatorstation zijn voor de route Eemshaven west twee opties mogelijk in het Eemshavengebied: de locatie Waddenweg en de Middenweg. Beide locaties lijken nu erg gelijkwaardig en worden komende maanden verder uitgewerkt, waardoor de geschiktheid beter ingeschat kan worden en mijn ministerie een keuze kan maken voor het beste alternatief.

Overzicht voorkeursalternatief Eemshaven west met zoekstrook en inclusief de twee opties voor een transformatorstation

Het VKA zal door mijn ministerie in samenwerking met TenneT verder worden uitgewerkt in een inpassingsplan. Om te voorkomen dat zich in het "plangebied" ruimtelijke ontwikkelingen voordoen die het gebied minder geschikt maken voor de verwezenlijking van de beoogde bestemming, neem ik samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een voorbereidingsbesluit, dat binnenkort wordt gepubliceerd. De zone van dit besluit is 7 oktober ter informatie naar uw ambtelijke organisaties rondom het voorkeurstracé gestuurd.

Impact op natuur

Zowel in de Waddenzee als in de Noordzee en op land lopen de tracés door en/of langs kwetsbare natuurgebieden. Bij de keuze voor het VKA is het thema natuur belangrijk geweest. Uitgangspunt van de aanleg van een kabelverbinding door kwetsbare natuurgebieden is dat de effecten nu en in de toekomst zoveel als mogelijk moeten worden voorkomen.

Een operatie van deze omvang kan niet plaatsvinden in zo'n kwetsbaar natuurgebied als de Waddenzee zonder (beperkte) effecten, hoewel die tijdelijk van aard zijn.

De onderzoeken in MER fase 1 zijn in twee stappen uitgevoerd. In de eerste stap zijn de 'worst case' effecten in beeld gebracht. In de tweede stap zijn mogelijke optimalisatiemaatregelen onderzocht. Bij negatieve effecten kunnen maatregelen optioneel toegepast worden om effecten te beperken of voorkomen. In MER fase 1 zijn enkel noodzakelijke maatregelen in de tweede onderzoekstap meegenomen in de effectbeoordeling. In MFR fase 2 wordt het VKA in detail onderzocht en worden er vervolgstappen gezet in het vermijden of mitigeren van negatieve effecten, en indien nodig het compenseren ervan. Dan zal blijken of de route van Eemshaven west zonder significante natuurschade de Waddenzee kan doorkruisen. Zo is bijvoorbeeld op basis van MER Fase 1 gebleken dat de impact van op zeegrasvelden en het doorkruisen van de kwelders verder onderzocht moet worden in MER Fase 2. Daar wordt gekeken naar de mogelijkheid om effecten te vermijden, de best mogelijke aansluittechnieken en het effect hiervan. Op deze wijze streven we ernaar om significante negatieve effecten op het Natura 2000-gebied te voorkomen.

Ik geef TenneT tevens mee om, gezien de hoge waarden van de Waddenzee als Natura 2000-gebied en Unesco Werelderfgoed, naast de mitigatie en compensatie van milieueffecten binnen dit project ook te kijken naar mogelijkheden om een 'plus' te creëren voor de natuur in de Waddenzee. Om te borgen dat natuur voldoende aandacht krijgt in de uitwerking van het voorkeursalternatief, zullen naast de lokale en regionale overheden ook de natuur- en milieuverenigingen betrokken worden in een werkgroep natuur & milieu. De reeds lopende pilot van TenneT met de Friese en Groningse NMF biedt een mooie basis voor het creëren van meerwaarde. Om uitvoering te garanderen zullen de maatregelen zoveel mogelijk opgenomen worden in het nog op te stellen inpassingsplan.

Regioadvies

Voorkeursalternatief

U geeft in uw advies aan een voorkeur te hebben voor een route naar Eemshaven. Vanuit het perspectief van uw regionale taken en belangen is Eemshaven oost voor u het beste tracé, maar op basis van de informatie die het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en TenneT verzamelden in de IEA is het uw advies om voor Eemshaven west te kiezen. Daaraan koppelt u een zestal randvoorwaarden. Ik geef hieronder aan op grond van welke argumentatie ik uw advies volg. Tevens geef ik mijn reactie per randvoorwaarde.

Toelichting Eemshaven oost

In de verkenningsfase van dit project bleek uit overleg met de omgevingspartijen, waaronder de natuurorganisaties, dat tracé Eemshaven oost voor hen de voorkeur heeft en daarom is deze route meegenomen als te onderzoeken alternatief in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Het voordeel van dit tracé is dat het kort over land gaat en daardoor grondeigenaren- en gebruikers nauwelijks belast.

Het is ook een logische route vanuit de gedachte om zo veel mogelijk te bundelen met bestaande kabels en leidingen. Ik zie met u echter ook nadelen van dit tracé op grond waarvan dit tracé af is gevallen als voorkeurstracé. Tevens plaats ik mijn tracékeuze in de bredere context van de energietransitie. De ambitie voor wind op zee reikt immers verder dan de routekaart 2030 en in de toekomst zijn meer aanlandingen nodig. Als ik nu dit tracé zou kiezen, dan is er daarna geen ruimte meer voor de aanlanding van toekomstige windparken op zee. Toekomstige windparken op zee zullen verder uit de kust liggen en grotere vermogens hebben. Aanlanding met één of meer gelijkstroomkabels of waterstofleidingen ligt dan voor de hand. Deze verbindingen worden met groter en zwaarder materieel aangelegd en hebben daardoor meer effect op de natuur dan een wisselstroomverbinding. Aangezien het tracé Eemshaven oost vanuit milieuaspecten bekeken hiervoor beter geschikt lijkt wil ik dit tracé graag beschikbaar houden voor volgende verbindingen van wind op zee die zoals gezegd tijdens aanleg een grotere impact zullen hebben op de natuur. Ook kent het tracé Eemshaven oost aanzienlijke planningsrisico's voor de routekaart windenergie op zee 2030, onder andere door de ligging in het Eems-Dollard verdragsgebied en de complexiteit van de aanleg. Voor toekomstige aanlandingen zal in de Verkenning Aanlanding Windenergie op Zee na 2030 (VAWOZ) aandacht zijn voor zaken als het borgen van de ongestoorde scheepvaart naar Nederlandse en Duitse havens, de vereiste diepteligging bij vaargeulen en de ecologische effecten op met name de Noordzee.

Reactie op randvoorwaarden

Hieronder geef ik puntsgewijs mijn reactie op de randvoorwaarden gekoppeld aan het regioadvies voor Eemshaven west.

1. Een gedragen gebiedsproces

In het regioadvies geeft u aan dat een gedragen gebiedsproces concreet inhoudt dat na de bekendmaking van het VKA het Rijk, TenneT en de regio een procesplan opstellen voor de uitwerking van het ontwerp-inpassingsplan en de wijze van invulling van de randvoorwaarden. Dit steun ik van harte. Draagvlak en een goede samenwerking tussen de overheden onderling én gezamenlijk met regionale partijen en inwoners is essentieel bij de realisatie van de energietransitie. TenneT en EZK zullen tegelijk met de bekendmaking van het VKA de vierde versie van het participatieplan publiceren. Dit plan is voor omwonenden en omgevingspartijen en beschrijft hoe men kan participeren. Naast een participatieplan wordt na VKA een gebiedsproces uitgewerkt. Hier wordt ook ingegaan op de samenwerking met diverse partijen in de volgende fase van het project. Voor de twee ingewikkelde onderwerpen die horen bij dit tracé, landbouw en natuur, zal mijn ministerie werkgroepen oprichten. In de voorfase van dit project is door TenneT en EZK al veel waardevolle informatie opgehaald door samen te werken met belanghebbenden en geïnteresseerden; dit zetten we graag voort. Daarbij geef ik twee aandachtspunten mee. Allereerst benadruk ik het belang van een heldere uitwerking van de rolverdeling en mate van invloed van stakeholders en overheden in het proces. Ten tweede is het belangrijk dat in het procesplan alle partijen het belang van de planning van het project zien; in het Ontwikkelkader is afgesproken dat het windpark in 2027 geopend wordt.

In het Bestuurlijk Overleg van 29 september jl. bleek dat we daar gezamenlijk voor staan. Dat waardeer ik zeer.

2. Een gebiedsfonds

Naast bovengenoemde verantwoordelijkheden vinden de regiopartijen het belangrijk dat er in een platform wordt voorzien waar op regionaal niveau gebiedsgericht wordt gewerkt aan de problematiek en opgaven gerelateerd aan de aanleg van NOZ TNW. Uw suggestie is om middels een gebiedsfonds financiële ruimte te creëren om deze problematiek en opgaven aan te pakken, waarmee een handelingsperspectief ontstaat. Ook heeft het gebiedsfonds samenhang met het procesplan. Vanuit de Rijksoverheid stimuleren wij net als u een integrale benadering. Een procesplan draagt daaraan bij. Om die reden zullen mijn ministerie en TenneT in samenwerking met u als regionale overheden een gebiedsproces organiseren waarin we maximaal inzetten op het benutten van koppelkansen. Mijn ministerie zal zich inspannen om samen met u de verbinding te maken met programma's en projecten in dit gebied. Bij de uitwerking van het procesplan kan worden aangesloten op de Toekomstagenda Groningen, een brede samenwerkingsagenda tussen Rijk en regio die naar verwachting in januari 2021 zal worden vastgesteld. Op die manier kunnen we elkaar versterken en zo inzetten op een toekomstperspectief voor agrariërs in het gebied en het versterken van de waarden van het waddengebied (inclusief de Waddenzee) zoals geformuleerd in de Agenda voor de Waddenzee.

Ik zie mogelijkheden om in samenwerking met u en bovenop reguliere compensatiekosten en vergoedingen voor schade investeringen te doen voor 'plus'-doeleinden. Deze investeringen moeten projectgerelateerd en proportioneel zijn en vastgelegd worden in het inpassingsplan, waarna TenneT deze investering in het gebied kan realiseren. In aansluiting op uw brief zie ik onder andere kansen in relatie tot de verziltingsrisico's aan de Waddenkust en de natuurontwikkeling langs het Waddentracé. Waar mogelijk kunnen we hier gezamenlijk waarde toevoegen. Ik roep bij deze de betrokken partijen op om gezamenlijk met mijn ministerie en TenneT, via de in het gebiedsproces ingestelde werkgroepen, te komen tot een programma met concrete maatregelen die bijdragen aan een zorgvuldige ruimtelijke inpassing en bijbehorende kwaliteitsimpuls voor het gebied. Deze maatregelen kunnen dus verder gaan dan de wettelijke compensatiemaatregelen en vergoeding van planschade en dragen bij aan een goede ruimtelijke ordening, waarmee we de unieke waarden van het Unesco werelderfgoed Waddenzee, de Europees beschermde natuurwaarden en de agrarische waarden borgen. Vanuit het project is het een prioriteit om de uitwerking van het tracé en het identificeren van kansen snel op te pakken met de direct betrokken stakeholders en hun achterban.

De wijze waarop de verschillende overheden tot nu toe hebben samengewerkt is door mijn ministerie als zeer prettig ervaren. Ik realiseer me echter ook dat dit veel vraagt van de capaciteit in uw organisaties. In deze randvoorwaarde vraagt u hier aandacht voor. Op het bestuurlijk overleg van 10 november heeft u aangegeven dat een voortzetting van de inzet op de huidige manier knelt. Graag blijven we in dit gremium met u in gesprek over de vraag hoe we de samenwerking optimaal kunnen organiseren en over mogelijkheden waarop we eventuele knelpunten gezamenlijk op kunnen lossen.

3. Corridor in Waddenzee om toekomstige verstoring zoveel mogelijk te voorkomen

Deze randvoorwaarde is afgelopen zomer met diverse partijen opgepakt middels een Joint Fact Finding (JFF). De inzichten uit de JFF neem ik mee in mijn keuze voor Eemshaven west. De route Eemshaven west, die ook onderzocht is in de JFF, is een route die mogelijk in de toekomst ook gebruikt zal worden voor kabels en leidingen van nog aan te wijzen windparken op zee. Daarom geef ik partijen mee om bij de uitwerking van dit tracé rekening te houden met toekomstige kabels en leidingen en het tracé in ruimtelijk opzicht zo efficiënt mogelijk te ontwikkelen. Ook verzoek ik om aan te sluiten op de agenda voor het Waddengebied 2050. In de VAWOZ wordt voor de aan te wijzen windenergiegebieden voor de routekaart na 2030 bekeken wat de mogelijkheden zijn om de energie aan land te brengen en de productie van wind op zee te versnellen. De uitkomsten van de JFF zijn een goed startpunt voor de verkenning voor aanlanding van energie in Noord-Nederland.

4. Beschikbaar stellen HDD-boringen

In het regioadvies is aangegeven dat het belangrijk is dat horizontale boringen worden overwogen indien lokale belangen of natuurbelangen daarmee gediend zijn. Het overwegen van horizontale boringen is voor mij evident. Om te bepalen of en waar de HDD-boringen ingezet kunnen worden, heb ik een samenwerking tussen belanghebbenden (bijvoorbeeld via de werkgroep landbouw), bevoegde instanties, TenneT en het onderzoeksbureau Witteveen+Bos voor ogen.

5. Noord-Groningse kuststrook behouden als hoogwaardige landbouwgebied

Het tracé Eemshaven west gaat door een gebied met agrarische waarden die belangrijk zijn voor de regionale economie. Verstoring van deze waarden als gevolg van de aanleg van de kabel heeft vanzelfsprekend een plaats in de uitwerking van het voorkeustracé en daarna in de uitvoering van het project door TenneT. U spreekt in het regioadvies in dat verband over het opstellen van een zogenoemde landbouweffectrapportage. Hoewel ik geen zogenoemde landbouweffectrapportage zal laten uitvoeren, onderschrijf ik wel dat de belangen van de landbouw bij de ruimtelijke inpassing zorgvuldig moeten worden gewogen. Daarbij is het nu al zo dat aspecten die voor de landbouw belangrijk zijn zoals bodemverstoring, effecten op grondwater, verzilting e.d. aandacht krijgen in de milieuonderzoeken. In de vervolgfase krijgen deze aspecten verdieping en worden zij betrokken bij de verdere uitwerking en optimalisaties van het voorkeustracé. Daarnaast zal ook gekeken worden naar de effecten op de bedrijfsvoering, zoals u vraagt in het regioadvies. Ik kan mij goed voorstellen dat het zinvol is om de informatie uit deze onderzoeken, die van belang is voor de landbouw, gebundeld te presenteren. Over deze randvoorwaarde gaat mijn ministerie graag in gesprek met u, vertegenwoordigers van de landbouwsector en TenneT.

6. Onderzoek naar impact laagfrequent geluid

Ik herken de zorgen over laagfrequent geluid. In het MER fase 2 zal dit onderwerp opgepakt worden aan de hand van de definitieve locatie voor het transformatorstation.

Vervolgprocedure

Nogmaals wil ik u allen bedanken voor de inzet tot nu toe. Vanuit mijn ministerie zijn de bestuurlijke overleggen als zeer constructief en prettig ervaren. Het VKA wordt uitgewerkt met vanuit de overheden de provincies Groningen en Fryslân, gemeenten Schiermonnikoog en Het Hogeland, waterschap Noorderzijlvest en Rijkswaterstaat directies Zee & Delta en Noord-Nederland. Vervolgens wordt het vastgelegd in een voorontwerp inpassingsplan dat ik in Q4 2021 aan bestuurders van de hierboven genoemde overheden voorleggen in het kader van het bestuurlijk vooroverleg (artikel 3.1.1 Besluit ruimtelijke ordening). Ook wil ik dan het horen van de raden en staten (artikel 3.1 van Wet ruimtelijke ordening) organiseren.

Na verwachting zal TenneT in het eerste kwartaal van 2021 de benodigde vergunningaanvragen indienen. De voorbereiding voor het inpassingsplan en de vergunningen en ontheffingen afstemmen met betrokken partijen gaat nu van start. Ik verwacht dat in voorjaar 2022 alle ontwerpbesluiten (inpassingsplan en vergunningen) gereed zijn. Hierop is voor eenieder inspraak mogelijk. De intensieve participatie met de omgeving zoals dit gedurende het project tot nu toe is ingezet, zal ook voor het vervolgproces worden toegepast. Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.